

Zini, sargā, copē!

Ūdens un zivju resursi mums visiem ir kopīgi

Latvijā zivju resursu saglabāšana un ilgtspējīga ūdeņu apsaimniekošana nav tikai valsts vai pašvaldības institūciju atbildība – šādu nostāju pauž tie, kuri aktīvi darbojas ar to saistītās jomās. Arvien lielāka nozīme ir sabiedrības iesaistei – cilvēku gatavībai rūpēties par vidi, ievērot noteikumus, ziņot par pārkāpumiem un iesaistīties lēmumu pieņemšanā. Īpaša loma šajā procesā ir makšķerniekiem, kuri pie ūdeņiem pavada daudz laika, bet liela nozīme ir cilvēku izpratnei un attieksmei.

Valsts vides dienesta (VVD) Vidzemes reģionālās vides pārvaldes direktors **Mārtiņš KĻAVIŅŠ** un VVD ģenerāldirektora vietniece, Zvejas kontroles departamenta direktore **Evija ŠMITE** norāda, ka pēdējā desmitgadē var novērot daudz pozitīvu izmaiņu: – *Mēs vēlētos atgādināt, ka ūdens un zivju resursi ir visiem kopīgi.*

– **Kāda veida iesaisti zivju resursu sargāšanā VVD gaida no sabiedrības?**

– Valsts vides dienests (VVD) sagaida, lai zivju resursu izmantošana notiktu, ievērojot noteikumus. Svarīgi, lai sabiedrība nebūtu iecietīga pret acīmredzamiem pārkāpumiem, piemēram, lašu ķeršanu lieguma laikā, nelikumīgu vēžošanu, tīklu likšanu bez atļaujas, nārstojošu līdaku vai zandartu ķeršanu u.c. Lai cilvēki neķertu vairāk zivju, nekā spēj izlietot uzturā. Vēlamies, lai mums ziņotu, ja kaut ko tādu ierauga, vai vismaz neiegādātos un ne-

pieņemtu zivis no maluzvejniekiem. Lai iecietīgi neizturētos pret šādu rīcību. Lai stāsta saviem bērniem.

– **Vai cilvēki iesaistās zivju resursu sargāšanā, piemēram, ziņo par pārkāpumiem?**

– Jā, un aktīvākie ir ziņotāji makšķernieki, jo zina noteikumus un sastopas ar pārkāpējiem pie ūdenstilpēm. Viņi ziņo arī par nelegāliem tīkliem, ko atklāj, makšķerējot vai braucot ar laivu.

Tie ir cilvēki, kuri nespēj samierināties ar noteikumu klaju pārkāpšanu, un iestājas par to, lai tiktu ievērots taisnīgums. Ja viens atsakās no tā, kas nav atļauts (piemēram, noķert nārstojošu lasi), tad kāpēc lai citam būtu ļauts nelikumīgi gūt sev kādu labumu.

– **Vai ir konkrēti gadījumi, kur ziņošana novērsusi pārkāpumu?**

– Jā. Ja pēc ziņojuma saņemšanas mums izdodas konfiscēt nelegālos zvejas rīkus vai noķert arī pašu pārkāpēju – to var klasificēt kā pārkāpuma novēršanu. Gadās situācijas, kad maluzvejnieks pats redz, ka viņa zvejas rīks ir pamanīts, un vairs tam klāt neiet. Šādos gadījumos ir ļoti svarīgi zvejas rīkus izcelt pēc iespējas ātrāk, jo tādos tīklos vai muros iet bojā zivis.

– **Vai laika gaitā sabiedrības attieksme pret vidi ir mainījusies? Kā tas ietekmē vides inspektoru darbu?**

– Sabiedrība kļūst zinošāka. Arī noteikumi ir vieglāk pieejami – tos var ātri atrast un izlasīt internetā. Pieaug cilvēku prasības pret vides kvalitāti – viņi gan ziņo par atkritumiem, gan savāc tos paši.

Mainoties paaudzēm, izzūd tīklu un

murdu likšana, kas bija īpaši populāra pagājušā gadsimta 90. gados un 2000. gadu sākumā. Mēdz teikt, ka vecā maluzvejnieku paaudze ir izzudusi vai aizbraukusi peļņā uz ārzemēm, bet jauna nav nākusi vietā. Jaunatni vairs neinteresējot naktīs slapstīties gar ūdeņiem.

To apliecina dati par izņemtajiem nelikumīgajiem zvejas rīkiem. Katru gadu saņemam ap 150 ziņojumus, savukārt izņemto nelegālo zvejas rīku jomā ir vērojama pozitīva tendence – ja 2005. gadā tika izņemti ap 15 tūkstošiem zvejas rīku gadā, tad pagājušajā gadā nedaudz vairāk par 1100. Konfiscēto zvejas rīku daudzums ir tieši saistīts ar maluzvejnieku daudzumu, kas pēdējos gados samazinās.

– **Pirms intervijas jūs minējāt, ka VVD vēlētos atgādināt, ka cilvēkiem, kuriem rūp daba, ir iespēja kļūt par sabiedriskajiem vides inspektoriem (SVI) – brīvprātīgajiem, kuri patstāvīgi vai sadarbībā ar amatpersonām veic zvejas un makšķerēšanas normatīvo aktu ieviešanas kontroli.**

– Latvijā iekšējo ūdeņu uzraudzību veic 29 VVD inspektori. SVI sniedz gan praktisku palīdzību, piedaloties kopīgos reidos, gan paši uzrauga ūdenstilpes un palīdz noteikumu ieviešanas kontrolē. Ik gadu SVI atklāj vidēji 50 pārkāpumus.

Sobrīd SVI statuss ir 92 personām, no tām 82 ir Valsts vides dienesta pilnvarotas personas, 10 ir pašvaldību (Augšdaugavas, Durbes un Bauskas novadā). Apmēram puse no viņiem ir aktīvi un regulāri piedalās pārbaudēs. Aptuveni 10 SVI patstāvīgi atklāj pārkāpumus un iesniedz ziņojumus VVD. Esam ieinteresēti, lai SVI

būtu aktīvi un pildītu savus pienākumus (piedalīties reidos un pārkāpumu atklāšanā), nevis tikai izmantot tiesības, ko tiem dod SVI statuss – pārbaudīt zvejas rīkus un lomu, izcelt nelegālos rīkus u.c.

Par SVI varētu kļūt pensijā aizgājuši vides inspektori vai citi cilvēki, kuriem ir brīvais laiks, un kuri labprāt regulāri dodas dabā. Tomēr jāatceras, ka SVI nav tikai statuss, tie ir arī pienākumi!

Biedrība cer, ka sabiedrības iesaiste veicinās izpratni

Biedrība *Makšķernieku klubs «Salackrasti»* sadarbībā ar portālu *Mana cope* pavasarī aicināja makšķerniekus izteikt viedokli par lašu un taimiņu makšķerēšanas licenču tirdzniecības kārtību.

Iesaistīt sabiedrību licencētās makšķerēšanas noteikumu pieņemšanā paredz Pašvaldību likums. Tāpat kā citu saistošo noteikumu projekti, tie pirms apstiprināšanas domes sēdē jānodod publiskai apspriešanai. Aicinājumu izteikt viedokli publicē pašvaldības tīmekļvietnē.

Šo prasību biedrība, kurai pašvaldība deleģējusi upes posma *Salaca I* apsaimniekošanu, allaž ir izpildījusi, bet šogad tā nolēma iet soli tālāk, dodoties tur, kur ir makšķernieki. Par ieteikumiem un problēmām viņiem tika jautāts internetā, grupā *Mana cope palīgi* sociālajā medijā *Facebook*. *Salackrastu* valdes loceklis **Atis APELIS** secina, ka cerētais rezultāts tika sasniegts. Ir saņemti ieteikumi no aptuveni 80 makšķerniekiem.

Sobrīd idejas ir apkopotas un drīzumā biedrības locekļi kopā ar licenču tirdzniecības portāla *Mana Cope* pārstāvjiem tiksies, lai katru no tām izvērtētu gan no praktiskā, gan likumiskā viedokļa. – *Mēs noteikti sniegsim sabiedrībai atgriezenisko saiti*, – pauž A. Apelis. To makšķernieki var gaidīt rudens pusē.

Salackrastu pārstāvis atzīst: aptaujas mērķis bija ne tikai uzlabot licenču tirdzniecību, bet arī informēt sabiedrību. Tāpēc ļoti svarīgi ne vien uzskatīt, kādi makšķernieku ieteikumi tiks ņemti vērā, bet paskaidrot, kurus nevar izpildīt, jo biedrībai ir jāievēro likumi, kuri pieņemti, lai

aizsargātu zivju resursus. Viņaprāt, starp upes apsaimniekotājiem un makšķerniekiem ir jāveido dialogs, jo tas, kā katra puse redz upi, var atšķirties. Tāpat biedrība vēlas iesaistīt sabiedrību lēmumu pieņemšanā, lai stiprinātu pārliecību, ka viss notiek maksimāli godīgi. Runājot tieši par licenču iegādi, tai jābūt ērtai un saprotamai.

Ir vērojamas pozitīvas tendences

– *Mēs esam par to, lai makšķernieku pēc iespējas mazāk ierobežotu*, – uzsver A. Apelis. Biedrības izpratnē tas nozīmē neradīt cilvēkiem tādas aprūtinājumus, kuri nav nepieciešami. Tāpat *Salackrasti* uzskata, ka jāpalielina pieejamo lašu un taimiņu licenču skaits, ja dati parādīs, ka populācija pieaug un nav apdraudējuma zivju resursu saglabāšanai. Pašu makšķernieku viedoklis par to, kā padarīt upi pieejamāku gan atšķiras – viens teiks, ka ir jāļauj vienlaikus iegādāties trīs licences, cits iesaka tirgot par desmit (šobrīd makšķerniekam vienlaikus var būt piecas neizmantotas licences).

Runājot par makšķernieku aktivitāti sociālajos medijos un tās ietekmi uz apsaimniekošanu un makšķernieku uzvedību, A. Apelis teic: – *Bez interneta jau mūsdienās vispār nekas nenotiek*. Vēlmei palepoties ar lieliem lomiem sociālajos medijos, ir drīzāk pozitīva ietekme. Jo makšķernieks ir labāk pazīstams *Facebook*, jo viņš ir redzamāks arī pie ūdeņiem, līdz ar to rūpīgāk jāievēro noteikumi. Lielākai daļai makšķernieku ir mainījusies attieksme pret lomu. Aizvien biežāk ir tā, ka zivs cilvēku interesē līdz brīdim, kad tā noķerta,

un viņš cenšas to atlaist, lai varētu turpināt makšķerēt, ja to prasa noteikumi.

– *Piecus gadus apsaimniekojot Salacu, galvenais, ko mēs esam panākuši – 98% no tiem, kuri dodas makšķerēt, nopērk licenci*, – pauž sarunbiedrs. Agrāk daudzi to neuzskatīja par obligātu noteikumu. – *Tad noķērām 32 pārkāpējus vienā sezonā, un tas mainījās*, – atgādina biedrības pārstāvis. Talkā nāk arī tehnoloģijas. Agrāk bija tā, ka papīra licenci dažs pamanījās aizpildīt tikai, redzot ka tuvojas inspektors. Ar elektroniskajām tas nav iespējams. Modernās tehnoloģijas ir ļoti nozīmīgs un efektīvs līdzeklis arī zivju resursu sargāšanai, lai gan arī vietējie iedzīvotāji mēdz vērsties pie biedrības, ja pamana pie Salacas kaut ko aizdomīgu.

Būtiski panākt izmaiņas upē un attieksmē

Salackrasti par nozīmīgu sabiedrības informēšanas pasākumu uzskata Salacas sakopšanas talku, kas nu jau vairākus gadus notiek katru pavasari. Tā pulcē aptuveni 40 cilvēku, kuri ir makšķernieku ģimenes locekļi, draugi, paziņas vai vienkārši interesenti. – *Biedrības locekļi šajā talkā nepiedalās, jo viņu uzdevums ir sākt būvēt lašu skaitītāju*, – piebilst A. Apelis. To Salacā izvieto sadarbībā ar zinātnisko institūtu *BIOR*.

– *Piemēram, šogad bija ļoti spilgts piemērs. Atbrauca man pazīstams makšķernieks kopā ar savu dēlu, un teica, ka viņu upes posmu izstaigās divatā. Pēc tam viņš pastāstīja, ka ar jaunieši kopā gājis, rādījis un stāstījis, kā vajag, kā nevajag darīt*, – teic A. Apelis. Viņš ir pārliecināts, ka pēc šādām sarunām jaunieši nekļūs par

vienu no tiem, kuri dabā atstāj atkritumus. Biedrība īpaši aicina talkās kopā piedalīties ģimenes ar bērniem, jo tā ir laba iespēja viņiem parādīt, ka vecākiem rūp tīra vide. Tas joprojām ir aktuāli. Šogad talkojot, tika savākti aptuveni pieci kubikmetri atkritumu. Mazāk nekā gadu iepriekš, taču situāciju vēl iespējams uzlabot.

Bet arī paši *Salackrastu* biedri būtībā pārstāv sabiedrību, darbojas brīvprātīgi, nesaņemot atalgojumu... – *Lielākoties visi ir vietējie, kuriem Salaca ir tuva. Visiem patīk makšķerēt*, – runājot par motivāciju darboties, teic A. Apelis. Nozīme ir arī tam, ko izdevies panākt. – *Redzam, kā upe mainās*, – secina sarunbiedrs. Uz priekšu noteikti virza tas, ka izdodas īstenot plānus. Upē tiek ieguldīti ne tikai ieņēmumi no licenču tirgošanas. Piesaistītais Eiropas Savienības finansējums ir reizes desmit lielāks. Ir izveidojusies laba sadarbība ar *BIOR*, un zinātnieku dati liecina, ka šobrīd lašu un taimiņu populācija pieaug. Tas rada azartu, vēlmī sasniegt vairāk. – *Nav noslēpums, ka Salaca ir labākā lašu upe Latvijā, un to var izveidot vēl labāku*, – ar nelokāmu pārliecību pauž A. Apelis.

Lappusi sagatavoja
Linda TAURINĀ

Tematisko lappusi atbalsta:

Limbažu novads

Par «Zini, sargā, copē!» saturu atbild projekta īstenotājs SIA «Izdevniecība Auseklis».